

Objektivat

Ligji për Kontrollin e Duhanit u hartua nga Ministria e Shëndetësisë dhe u aprovua nga Kuvendi i Republikës së Kosovës në vitin 2013 me qëllim të mbrojtjes së shëndetit të gjeneratave të tanishme dhe të ardhshme nga pasojat shkatërruese shëndetësore, sociale, ekonomike dhe mjedisore të duhanit, dhe përcakton një sërë masash.

Duke njohur rëndësinë e të dhënave të përdorimit të duhanit për të udhëzuar qeverinë e një vendi për masat dhe veprimet që duhet të ndërmerren për mbrojtjen e shëndetit të popullatës nga duhani, Qendra Kosovare për Avokim dhe Zhvillim (KADC) ka realizuar një hulumtim të gjerë në shkallë vendi.

Ky studim ka për qëllim parësor matjen e nivelit të ekspozimit të popullatës ndaj tymit të duhanit, vlerësimin e efektivitetit të politikave të kontrollit të duhanit dhe hulumtimin e qëndrimeve të popullsisë së Kosovës ndaj këtyre politikave. Të dhënat e këtij studimi duhet të shërbejnë si dëshmi të bazuara në prova për të orientuar dhe udhëzuar Qeverinë Kosovës dhe autoritetet përgjegjëse - zbatuese të ligjit në ndërmarrjen e veprimeve të nevojshme për përmirësimin e implementimit të politikave të kontrollit të duhanit në Kosovë.

Metodologjia

Metoda e zgjedhur për mbledhjen e të dhënave në këtë studim mbështetet në intervistat individuale "ballë për ballë" të realizuara me 1060 persona të moshës 18 vjeçare e më të vjetër të përzgjedhur në mënyrë të rastësishme në 15 komuna të Kosovës. Nga gjithsej 1060 pyetësorë - 1000 mostra të pyetësorëve të plotësuar janë vlerësuar si të vlefshëm, 50 pyetësorë janë përdorë për intervista provuese nga ana e intervistuesve, 10 pyetësorë janë konsideruar si jo të vlefshëm dhe nuk janë marrë parasysh gjatë përpunimit të të dhënave.

Komunat e përzgjedhura për studim përfshijnë gjithsej 15 komuna: 7 qendra kryesore rajonale – Prishtinë, Gjakovë, Pejë, Prizren, Ferizaj, Mitrovicë, Gjilan dhe 8 komuna më të vogla – Podujevë, Obiliq, Rahovec, Klinë, Therandë, Kaçanik, Vushtri dhe Kamenicë. Numri i të anketuarve nga secila komunë është përafërsisht proporcional me numrin e banorëve të komunës përkatëse. Ky studim nuk përfshin komunat me shumicë serbe në veri të Kosovës.

Të gjeturat kryesore

Përdorimi i duhanit

- 37.7% e kosovarëve mbi moshën 18 vjeçare janë duhapirës të rregullt. Ndërsa 11.5% e popullatës pinë duhan herë pas here.
- Në mesin e duhapirësve që rregullisht pinë duhan, 45.8% janë meshkuj dhe 29.9% femra.

Ekspozimi ndaj tymit të duhanit

- Në bare, kafene dhe restorante 81.4% e kosovarëve i ekspozohet rregullisht tymit të duhanit, 14.8% nuk i

ekspozohet tymit të duhanit dhe 3.8% e të anketuarve nuk i vizitojnë lokalet.

- Në vendin e punës 27% e popullatës rregullisht apo shpesh i ekspozohet tymit të duhanit derisa 49% nuk i janë ekspozuar tymit të duhanit, prej tyre 20.2% gati kurrë dhe 28.8% kurrë.
- Në shtëpi çdo i treti jo duhapirës (33%) dhe duhapirës (31.2%) i ekspozohet tymit të duhanit.

Qëndrimet e popullatës ndaj ndalimit të pirjes së duhanit

- 84.7% e popullatës janë shprehur në favor të ndalimit të pirjes së duhanit në bare, kafene dhe restorante, ndërsa 15.3% e popullatës janë kundër ndalimit të pirjes së duhanit.
- 98.5% e popullatës janë shprehur në favor të ndalimit të pirjes së duhanit në institucione publike, ndërsa vetëm 1.5% e popullatës janë kundër ndalimit të pirjes së duhanit.
- 40.7% e të anketuarve janë shprehur që i përzgjedhin vendet ku nuk pihet duhan brenda, 28.7% i vizitojnë ato lokale ku lejohet pirja e duhanit (në kundërshtim me Ligjin) dhe 30.6% janë shprehur që lejimi apo ndalimi i pirjes së duhanit nuk ndikon në vendimin e tyre për t'i vizituar ato.

Zbatimimi i ndalimit të pirjes së duhanit në vendin e punës

- 54.8% janë përgjigjur se pirja e duhanit nuk lejohet askund në ambiente të mbyllura.
- 7.8% janë përgjigjur se pirja e duhanit lejohet vetëm në një dhomë të veçantë për pirje të duhanit.
- 9.3% janë përgjigjur se pirja e duhanit lejohet në disa zona por jo kudo brenda ndërtesës.
- 7.5% janë përgjigjur se pirja e duhanit nuk është aspak e kufizuar.

Niveli i kënaqshmërisë me punën e autoriteteve

- 94.5% e popullatës janë të pa kënaqur me punën e autoriteteve përgjegjëse për zbatimin e ndalimit të pirjes së duhanit në vende publike. 4.2% e popullatës mendon që autoritetet përgjegjëse kanë bërë punë të mirë për zbatimin e ndalimit të pirjes së duhanit në vendet publike.

Efektiviteti i vërejtjeve shëndetësore në pakot e duhanit

- 20.9% e të anketuarve janë shprehur se janë shumë efektive, 25.6% disi efektive, 25.4% jo shumë efektive dhe 27.9% e të anketuarve janë shprehur aspak efektive.
- 30.5% e të anketuarve fotografitë ilustruese i percepton shumë efektive, 39.2% disi efektive, 21.6% jo shumë efektive dhe 8.3% aspak efektive.
- Tek 49.7% e jo duhapirësve mesazhet me tekst nuk ndikojnë që ata të mos fillojnë duhan pirjen.
- Tek shumica e duhapirësve (85.2%) mesazhet me tekst nuk ndikojnë që ata të pinë më pak duhan.
- Tek shumica e duhapirësve (85.5%) mesazhet me tekst nuk ndikojnë që ata të lënë duhanin.

Përdorimi i cigareve elektronike dhe shishes

- Përdorimi i cigareve elektronike në baza ditore është 0.8% ndërsa përdorimi i shishës 1.5%.
- Së paku njëherë 17.6% e popullatës e kanë përdorur cigaren elektronike dhe 24.5% shishen.